

Kim Soyut Düşünür?

Wer Denkt Abstrakt?

Georg Wilhelm Friedrich HEGEL

Çeviren: Emre KARATEKELİ

*Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Felsefe Bölümü,*

Doktora Öğrencisi. emre.karatekeli@metu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-1678-4941

*TÜBİTAK'A 2211-E Doğrudan Yurt İçi Doktora Burs Programı ile çalışmalarımı desteklediği için teşekkür ederim

Makale Bilgisi

Hegel, G.W.F. (2020). Kim Soyut Düşünür?, Emre Karatekeli (çev.). Posseible Düşünme Dergisi, Sayı: 18, s.47-50.

Kategori: Çeviri

Gönderildiği Tarih: 15.10.2020

Kabul Edildiği Tarih: 22.12.2020

Yayınlandığı Tarih: 30.12.2020

Article Info

Hegel, G.W.F.. (2020). Wer Denkt Abstrakt?, trans.by Emre Karatekeli, Issue: 18, pp. 47-50.

Category: Translation

Date submitted: 15th October 2020

Date accepted: 22th December 2020

Date published: 30th December 2020

Düşünmek? Soyut Olarak? – “*Sauve qui peut!*”¹ Canını seven kaçsın!” Düşman tarafından satın alınmış bir hainin, bu yazıyı metafizikten bahis açılacağı için kınayarak burada böyle haykıracağını şimdiden işitiyorum. Çünkü, tıpkı *soyut* ve neredeyse *düşünmek* kelimelerinde olduğu gibi, *metafizik*, neredeyse herkesin bir vebalidan kaçarcasına sakındığı bir kelimedir.

Düşünmenin ve soyut olanın ne olduğunun burada açıklanması gerektiğini söylerken o kadar da kötü bir şey kastedilmemektedir. Açıklamak kadar güzel dünyaya katlanılmaz gelen bir şey yoktur. Ne zaman birisi açıklamaya koyulsa bizzat ben de korkuya kapılıyorum, çünkü başım sıkışınca her şeyi kendim anlarım. Burada düşünmeyi ve soyut olanı açıklamanın her halükarda büsbütün lüzumsuz olduğu şimdiden açığa çıkmıştır; çünkü sırf güzel dünya soyut olanın ne olduğunu önceden bildiği için, açıklama bizden kaçır. Kişinin tanımadığı şeyi arzu etmemesi gibi, ondan nefret de edemez.

Sohbet kisvesi altında düşünmenin ve soyut olanın gizlenmesi gerektiği örneğinde olduğu gibi, kurnazlıkla güzel dünyanın düşünmekle ve soyut olanla uzlaştırılmasını hedefliyor da değilim. Böylelikle çaktırmadan ve bir tiksinti bile uyandırmaya gerek kalmadan [bu uzlaştırma] topluma sızmış olurdu ve hatta toplum kendisi farkına bile varmadan onu içine almış olurdu. Ya da, Svabyalıların² ifade ettikleri gibi, tavllanmış olurdu³ ve şimdi bu karışıklığın sorumlusu, tüm toplumun ona başka bir unvan altında iyi bir tanıdık gibi muamele etmiş ve onu tanımış olduğu [ve] başka durumda yabancı kaçacak olan bu konuğu, yani soyut olanı ortaya koymuş olurdu. Dünyanın kendi isteği dışında eğitilmesini sağlayan bu gibi tanışma sahneleri kendi içinde affedilemeyecek bir hatayı barındırır: Onlar aynı zamanda utandırmaktadır ve ipleri elinde tutan kimse kendisine küçük bir şöhret elde etmektedir. Böylelikle, bu utandırma ve bu kibir, böylesine bir bedel karşılığında elde edilmiş olan eğitimi bilakis gene tesirsiz kılacağı için, bu etkiyi yok eder.

Her halükârda böyle bir planın tasarlanması en baştan başarılı olmazdı, çünkü uygulanabilmesi için bu muamma kelimenin önceden söylenmemesi gerekirdi. Gel gör ki başlık yüzünden bu zaten gerçekleşmiş durumda. Eğer bu yazı böyle bir kurnazlıkla işini görecekti olsaydı bu kelimeler zaten en baştan başlıkta ortaya çıkmamış olurlardı. Bilakis, komedideki bakan gibi, tüm oyun boyunca üstünde paltosuyla etrafta

¹ Metnin orijinalinde Fransızca kullanılmış. “Herkes başının çaresine baksın!” anlamında. –ç.n.

²Almanya'nın güneybatı kısmında yer alan bölge. Günümüzde Baden-Württemberg ile Bavyera eyaletleri arasında bölünmüş durumdadır. Adını 14. yüzyılın başında ortadan kalkmış olan Svabya Dükaliği'nden almıştır. Stuttgart doğumlu olan Hegel'in yanında Schiller, Hölderlin, Schelling, Hesse ve Einstein da Svabyalıydı. –ç.n.

³ “*hereingezäunselt worden wäre*”: Hegel burada günümüz Almancasında kullanılmayan, Svabya diyalektinde bulunan bir fiil kullanıyor. –ç.n.

dolaşmak zorunda bırakılırdı ve ancak son sahnede paltosunun düğmelerini çözerek bilgelik yıldızının parıldaması sağlanmış olurdu. Metafizik paltosunun düğmelerinin çözülmesi bakanınkinin çözülmesi kadar iyi gözükmezdi şüphesiz, çünkü bunun ifşa etmiş olacağı şey birkaç kelimeden daha öteye gitmezdi. İşin en eğlenceli kısmı da toplumun bu şeyi zaten elinde bulundurduğunun açığa çıkması olurdu. Böylece en sonunda eline geçen şey sadece bir isim olurdu, öte yandan bakanın yıldızı ise daha makul bir şeye karşılık gelirdi: para dolu bir keseye.

Burada bulunanların hepsinin düşünmenin ve soyut olanın ne olduğunu bildiği, gelişkin bir toplumda bulunduğumuz varsayılmaktadır ve zaten bizler de böyle bir toplumdayız. Meselemiz sadece *kimin* soyut düşündüğü üzerinedir. Önceden söylendiği gibi, [burada] hedef toplumu bu şeylerle bağdaştırmak, ondan zor bir şeyle uğraşmasını talep etmek, onun entelektüel yeteneğe sahip birisinin seviyesine ve mevkisine uygun bir şeyi pervasızca ihmal etmesine onu ikna etmek değildir. Bilakis hedef güzel dünyayı, o bu ihmal konusunda vicdan azabı çekmese de, kendisiyle bağdaştırmaktır. Fakat dünya soyut düşünce karşısında yüce bir şey önündeymiş gibi en azından içten içe belirgin bir saygı duymaktadır ve ona çok önemsiz değil bilakis çok yüce geldiği için, çok bayağı değil çok asil geldiği için, ya da aksine ona bir tür,⁴ özel bir şey geldiği için, onu görmezden gelmektedir. Yeni, güzel bir elbise sayesinde elde edilen seçkinliği sağlıyor gözükmemektedir; fakat, eski püskü bir elbise ya da antik taşlarla bezeli mücevherlerle veya çoktan çinleşmiş, zengin nakışlarla süslü, pahalı bir elbise yüzünden olduğu gibi, onun vasıtasıyla kişiyi toplumdan soyutlayan ya da toplumda gülünç duruma düşüren bir şey gibi gelmektedir.

Kim soyut düşünür? Eğitimli değil ama eğitimsiz insan. Gelişmiş toplum bu sebeple soyut düşünmez, çünkü bu fazlasıyla basittir, çünkü fazlasıyla bayağıdır; bu, toplumsal mevkisine göre olan bir bayağılık değildir. Bunun kaynağı gücünün yetmediği şeyi yok sayan boş bir caka satma değildir, fakat meselenin içsel bayağılığıdır.

Soyut düşünceye olan ön yargı ve korku o kadar büyüktür ki hassas burunlar burada önceden bir hiciv ya da ironi sezeceklerdir. Sabah gazetesi okudukları için sadece onlar bir hiciv için ödül konulduğunu bilirler. Ben de onu kazanacağıma inanıyorum ve bu sebeple hemen vazgeçmektense müsabakaya katılıyorum.

Önermem için herkesin onu kapsadığını kabul edeceği örnekler ihtiyacım var sadece. [Mesela,] bir katil infaz yerine götürülür. Halk için o bir katilden daha fazlası değildir. Hanımefendiler onun güçlü, yakışıklı, ilginç bir adam olduğunu ifade edebilirler. Toplum bu ifadeyi dehşet verici bulur: "Ne, yakışıklı bir katil mi? Kim bu denli kötü düşünceli olabilir ve bir katilin yakışıklı olduğunu söyleyebilir; sizler büyük ihtimal daha iyi bile değilsiniz!" "Bu asiller arasında yaygın olan ahlak bozulmasıdır," diye ekler meselelerin iç yüzünü ve kalpleri bilen papaz belki de.

Bir insan sarrafı suçlunun şekillendiği mecrayı araştırmaya kalkarsa, onun geçmişinde kötü eğitimi, babası ve annesiyle olan kötü aile ilişkilerini, bu kişinin adi suçlarının arkasındaki muazzam ağır şartları bulacaktır. Bu şartlar onu kamu düzenine karşı hırçınlaştırmıştır; bu, onun onu kendinden dışlayan ve ona sadece suç işleme yoluyla yaşamını sürdürmesini mümkün kılan topluma karşı olan ilk tepkisidir. Böyle şeyler duyduğu vakit "Bunu söyleyen kişi bu katili affettirmek istiyor!" diyen kişiler çıkabilir. Gençliğimdeyken bir belediye başkanını, "Kitap yazarları fazla ileri gidiyor ve Hristiyanlıkla dürüstlüğü büsbütün yok etmeye çalışıyorlar" diye şikayet ediyorlarken duymuş olduğumu hatırlıyorum. "Birisini intiharın savunmasını yazmış; korkutucu, gerçekten çok korkutucu!" –Soruşturma daha da sürdürüldüğünde *Werther'in Acıları'nın*⁵ kastedildiği sonucuna varılmıştı.

Soyut düşünülürken bu demek oluyor ki, bir katil soyut şekilde sadece bir katil olarak görülmeli ve sırf bu özelliği sebebiyle ona ait diğer tüm insani özellikler yok edilmelidir. İncelikli, duyarlı Leipzig⁶

⁴ Metnin orijinalinde Fransızca *espèce* kelimesi kullanılmış. "Tür; [çoğul] sikke, para" anlamlarına gelir. –ç.n.

⁵ Goethe'nin ilk defa 1774 yılında yayımlanan "*Die Leiden des jungen Werthers [Genç Werther'in Acıları]*" eseri kastedilmektedir. Hegel'in gençliğinde etkilendiği *Sturm und Drang* edebi hareketinin en önemli eserleri arasındadır. –ç.n.

⁶ Metnin yazıldığı düşünülen 1807 yılında Hegel Jena'da *Privatdozent* olarak çalışıyordu. Leipzig kentindeki söz konusu olayları Hegel 1801-1807'deki (Leipzig'e yakın olan) Jena yıllarında yaşamış olmalıdır. –ç.n.

çevrelerinde bu durum tamamıyla başkadır. Onlar [aracın] tekerleğine ve tekerleğe bağlanmış olan katile çiçekler saçıp onu çelenklerle süslerler. Bu ise gene karşı çıkılan bir soyutlamadır. Hristiyanlar Gül-Haçlılarla⁷ ya da daha doğrusu Haçlı-Güllerle uğraşiyor, haçlarını güllerle sarıyor olabilirler. Haç çoktan beri kutsanmış dar ağacı ve tekerlektir. O, tek taraflı olan aşağılayıcı ceza vasıtası olma özelliğini kaybetti ve buna karşılık, en keyifli neşe ve tanrısal onurla birlikte, en yüksek acının ve en derin reddedilme tasavvurunu akla getiriyor. Buna karşın, menekşe ve gelinciklere sarılı Leipzig Haçı ise Kotzebue⁸ tarzında bir uzlaştırmadır, duyarlılığın kötü olanla savsak şekilde bir çeşit bağdaştırılmasıdır.

Öte yandan, bir vakit hastanede çalışan sıradan bir yaşlı kadının katilin soyutlanmasını öldürdüğünü ve onu onuru için hayata döndürdüğünü işittim. Uçurulmuş bir kafa darağacı sehpasında duruyordu ve güneş parlıyordu. Nasıl da güzel söylemişti, "Tanrının yüce güneşi Binder'nın kafasında parlıyor!" diye. Bir yaramaz birini sınırlendirdiğinde ona "güneşin seni aydınlatmasını hak etmiyorsun" denilir. Söz konusu kadın güneşin katilin kafasını aydınlattığını ve dolayısıyla hala buna layık olduğunu anlamıştı. Onu darağacı cezasından kaldırıp tanrının merhametli güneşine yükseltti, menekşeler ve hassas kibrinden dolayı değil, ona yüce güneş altında merhamet bahşedilmiş olduğunu gördüğü için uzlaştırmayı gerçekleştirdi.

Hizmetçi kız satıcı kadına, "İhtiyar, yumurtaların bozuk," der. O da, "benim yumurtalarım bozuk ha? Sensin bozuk olan!" diye cevabı yapıştırır. "Sen benim yumurtalarım hakkında konuşursun ha? Sen? Bitler senin babanı köy yolunda yememişler miydi? Senin anan Fransızlarla kaçmamış mıydı? Ninen hastanede ölmemiş miydi? Şu süprüntü şal yerine adam gibi bir gömlek alsın o. Herkes çok iyi biliyor bu şalı ve şapkalarını nereden aldığını. Yetkililer olmasaydı bazılarınız şimdi o kadar da bakımlı olmazdı ve hanımefendiler evlerine daha iyi bakıyor olsalardı kimileriniz hapishaneyi boylamış olurdu. O gitsin çoraplarını yamasın!" Kısacası hakkında tek iyi şey söylemezdi. O soyut düşünmektedir ve kadın müşteriyi (şalını, şapkalarını, gömleğini, parmaklarını ve öteki kısımlarını, ve hatta babasını ve tüm sülalesini) tamamen ve sadece yumurtalarını bozuk bulması suçunun altına sınıflandırır. Müşteriyle alakalı her şey baştan başa bu bozuk yumurtaların rengine bürünür. Buna karşılık (olmuş olsa bile haklılık payı olduğu çok şüphelidir) satıcı kadının bahsettiği o yetkililerin gözlerine ise onunla ilgili bambaşka şeyler ilişmiş olabilir.

Hizmetçi kızdan uşağa geçecek olursak, hiçbirinin durumu düşük statülü ve az kazançlı bir efendinin yanında çalışan bir uşaktan daha kötü değildir; ve efendisi ne kadar soylu ise onun durumu o denli iyi olur. Sıradan insan gene daha soyut düşünür, uşağa karşı kibarlık taslayıp ona sadece bir uşağa yakışır şekilde davranır. Bunu yaparken (sadece) bir dayanağa bağlı kalır. En iyi uşaklar Fransızlar arasında bulunur. Soylu bey uşağıyla senli benlidir, bir Fransız beyin onunla arkadaşlık bile yaptığı olur. Yalnız kaldıklarında tüm konuşmayı uşak sürdürür, [örnek olarak] Diderot'nun *Jacques et son maître*'sine⁹ bakılabilir: Efendi birkaç tutam tütün alıp saatine bakmaktan başka bir şey yapmaz ve geri kalan her şeyi uşaklarına bırakır. Soylu bey bilir ki uşak sadece bir uşak değildir ama ayrıca kentteki son haberleri bilir, kızları tanır, zihninde iyi fikirler vardır; o bunlara dair sorular sorar ve uşak ise efendisinin sorduğu konular hakkında bildiği şeyleri söyleyebilir. Fransız efendi söz konusu olduğunda, uşak sadece bunları yapmakla kalmaz ayrıca bir konu açar, kendi görüşleri vardır ve bunları savunabilir. Efendi bir şey istediğindeyse bunu emirle yaptırmaz fakat uşağına kendi görüşünü inandırmak zorundadır ve ona güzel sözler söyleyerek kendi görüşünün üstün çıkmasını sağlar.

⁷ Gül-Haçlılar ya da Rozikrusyenler: Kuruluşu 1614 yılında Christian Rosenkreutz tarafından yayımlanmış *Fama Fraternitatis* kitapçığına dayandırılan ezoterik örgüt. Simyacılık, Kabala, Hermesçilik gibi doktrinlerden etkilendi. *New Atlantis* yazarı Bacon'u ve ömrünün ciddi bir kısmını simyaya vakfetmiş olan Newton'u etkilemiştir. -ç.n.

⁸ August von Kotzebue (1761-1819): Weimar doğumlu Alman dramatis, yazar ve konsolos. 1819 yılında *Bursenschaft* üyesi üniversite öğrencisi Karl Ludwig Sand tarafından bıçaklanarak öldürülmüştür. Bu olayın akabinde, Metternich önderliğindeki Alman Konfederasyonu'nu oluşturan devletler 'Karlsbad Kararnamesi'ni çıkartarak birçok Alman devletinin Napolyon sonrası girdiği liberalleşme yoluna son verdi. Bu süreçte Hegel'in kendisi ve birçok öğrencisi de reformist görüşleri nedeniyle Berlin'de polis takibi altındaydılar.

⁹ Diderot'nun 1765-80 arasında yazılmış, 1796'da ölümünden sonra yayımlanmış olan söz konusu romanının doğru adı "*Jacques le fataliste et son maître* [Kaderci Jacques ve onun efendisi]"dir. Schiller tarafından kısmi olarak Almancaya çevrilmiştir. -ç.n.

Orduda [da] aynı ayırım bulunmaktadır. Prusya ordusunda bir asker ayaktakımından¹⁰ geldiği için dövülebilir, çünkü edilgin biçimde dövülme hakkına sahip olan herhangi bir şey ayaktakımıdır. Bu sebeple, bir subay için sıradan bir asker dövülebilir bir özneyi ifade eden bir isim olarak geçer. Üniforması ve *Porte d'épées*¹¹ olan bir beyefendi onunla uğraşmak zorundadır ve bu da şeytana teslim olmak demektir.

¹⁰ Hegel'in burada kullandığı *Kanaille* kelimesi Almancaya Fransızcadan geçmiştir. 1789 İhtilali öncesi aşağılayıcı anlamda ayak takımını ifade etmede kullanılan, Latince *canis*, yani köpek, kelimesinden türeyen bu terim, Fransız İhtilali döneminde anlam değişmesine uğrayarak *Ancien Régime* karşıtı anlamına gelecek şekilde bir anlamda kullanılmıştır. –ç.n.

¹¹ Metnin orijinalinde Fransızca kullanılmış. Askerin kılıcının ya da kılıç kınının kemerine bağlanmasında kullanılan bir çeşit kuşak anlamına gelir. –ç.n.